

Historia

Levnadsvillkor

BEDÖMNINGSANVISNINGAR TILL BEDÖMNINGSSTÖD I ÅRSKURS 4-6

Prov som återanvänds av Skolverket omfattas av sekretess enligt 17 kap. 4§ offentlighets- och sekretesslagen.

Detta prov återanvänds av Skolverket t.o.m 2022-01-30

Levnadsvillkor

Skolverket

Inledning	2
1. Allmän information	3
Bedömningsstödet koppling till kursplanen	3
Principer för bedömning i bedömningsstödet	4
2. Bedömningsanvisningar	6
Läsanvisning	6
Uppgift 1 – Levnadsvillkor i Hitunas historia	7
Uppgift 2 – Källor om barndop på 1200-talet	11
Uppgift 3 – Skillnader i levnadsvillkor i Hitunas historia på 1800-talet	13
Uppgift 4 a) och 4 b) – Levnadsvillkor efter skiftesreformerna på 1800-talet	17
Uppgift 5 – Leksaker som historiska källor	21
Uppgift 6 – Att använda flera historiska källor	23
Uppgift 7 – Barn och religion i Hituna	26
Uppgift 8 – Förändringar i levnadsvillkor	28
3. Resultatsammanställning och underlag för återkoppling	32
Hur kan resultaten tolkas?	32
Ett exempel på ifylld resultatsammanställning	32
Formulär för sammanställning av elevresultat	34
Formulär för sammanställning på gruppnivå	37

Inledning

Det här häftet ska användas vid bedömningen av uppgifterna som ingår i bedömningsstödet ”Levnadsvillkor” i historia i årskurserna 4-6. Häftet består av tre kapitel. Inledningsvis finns information om bedömningsstödet koppling till kursplanen och allmänna principer för bedömningen av uppgifterna (kapitel 1). Sedan följer anvisningar för att bedöma elevernas prestationer på uppgifterna samt exempel på bedömda elevlösningar med bedömningskommentarer (kapitel 2). Det tredje kapitlet innehåller en beskrivning av hur resultatet kan sammanställas och exempel på hur resultatet kan återkopplas (kapitel 3). Det avslutande kapitlet innehåller också formulär för sammanställning av elevresultat.

1. Allmän information

Bedömningsstödet är utformat för att ge stöd för bedömningen av elevens kunskaper i relation till kunskapskraven i historia i årskurs 6. Beskrivningen av progressionen i uppgifterna och exemplen på elevprestationer utgår genomgående från kunskapskraven i årskurs 6. Bedömningsstödet kan även användas i årskurserna 4 och 5, då hänsyn tas till elevens kunskapsutveckling vid bedömningsstödet genomförande.

Bedömningsstödet koppling till kursplanen

Förmågor

Bedömningsstödet tar sin utgångspunkt i elevens förmåga att ...

- använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer,
- kritiskt granska, tolka och värdera källor som grund för att skapa historisk kunskap.

Centralt innehåll

Bedömningsstödet behandlar följande centrala innehåll:

- Norden befolkas. De utmärkande dragen för stenåldern, bronsåldern och järnåldern.
- Kristendomens införande i Norden. Religionens betydelse för kulturer och stater i Sverige och de övriga nordiska länderna samt konsekvenser av dessa förändringar för olika människor och grupper.
- Vad arkeologiska fynd, till exempel myntskatter och fynd av föremål från andra kulturer kan berätta om kulturmöten och om likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män.
- Jordbrukets omvandling och dess konsekvenser för människor.
- Den stora folkökningen samt dess orsaker och konsekvenser för olika människor och grupper.
- Vad historiska källor, till exempel brev och andra dokument kan berätta om likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män jämfört med i dag.
- Vad begreppen förändring, likheter och skillnader, kronologi, orsak och konsekvens, källor och tolkning betyder och hur de används i historiska sammanhang.

Kunskapskrav

Bedömningsstödet är utformat för att ge underlag för bedömning av följande delar av kunskapskraven i historia för årskurs 6:

- Eleven har **grundläggande/goda/mycket goda** kunskaper om historiska förhållanden, skeenden och gestalter under olika tidsperioder. Eleven visar det genom att föra **enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/väluvecklade och väl** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar. Eleven kan undersöka utvecklingslinjer inom kulturmöten, migration, politik och levnadsvillkor och beskriver då **enkla/förhållandevis komplexa** samband mellan olika tidsperioder.
- Eleven kan använda historiskt källmaterial för att dra enkla slutsatser om människors levnadsvillkor, och för då **enkla/utvecklade/väluvecklade** resonemang om källornas användbarhet.

Kommentar

Det här bedömningsstödet ger alltså underlag för att bedöma delar av kunskapskraven. Av protokollet för sammanställning av resultaten längst bak i detta häfte framgår bedömningsstödet täckning av kunskapskraven.

Principer för bedömning i bedömningsstödet

Varje enskild uppgift är konstruerad för att ge belägg för kunskaper inom en viss del av kunskapskraven på olika kvalitativa nivåer. Uppgifter kan visa belägg för kunskaper på en eller flera nivåer. Detta beror på uppgiftens svårighetsgrad, som har fastställts efter analyser av elevsvar på utprovningar. Vilken eller vilka nivåer som uppgifterna kan visa belägg för framkommer tydligt i bedömningsanvisningen för respektive uppgift.

En princip för bedömningen av uppgiftslösningarna är deras **bredd** och **djup**.

Elevsvar som visar på bredd kännetecknas av att vara mer innehållsrika. Om uppgiften exempelvis handlar om att ange orsaker till en konflikt identifierar eleven i ett breddat svar flera rimliga konfliktorsaker.

En uppgiftslösning kan också vara fördjupad genom att innehålla förklaringar, motiveringar eller konkreta exempel. I fallet med ett orsaksresonemang om en konflikt innebär det att eleven kan förtydliga orsakerna och underbygga sitt svar med hjälp av kunskaper om *historiska saksförhållanden*. Ibland kan det också handla om att eleven i sitt svar kan *motivera* eller *förklara* varför en orsak skulle kunna uppfattas som viktigare än en annan, eller att eleven med *konkreta exempel* visar förståelse för att en händelse, ett skeende eller en aktör kan beskrivas eller uppfattas på olika sätt.

Identifiera och beskriva - två centrala ord i beskrivningen av progressionen

Till varje uppgift hör en beskrivning av progressionen i elevsvar, presenterade i en matris. På många uppgifter med öppet frågeformat används orden **identifiera** och **beskriva**.

- Med identifiera avses att eleven *tydligt kan urskilja och ange* en eller flera efterfrågade orsaker, konsekvenser, förändringar eller likheter.
- Med beskriva avses att eleven kan ange förklaringar/motiveringar/konkreta exempel/historiska sakförhållanden. Vad som avses beskrivs i respektive matris.

Historiska sakförhållanden

Med historiska sakförhållanden menas ett innehåll i svaret som tillför ytterligare information och som har en relevant historisk förankring. Ett exempel kan vara att en elev ombeds förklara varför vikingatiden egentligen inte passar som namn för tidsperioden och svarar att ”alla var inte vikingar”. Här identifieras en rimlig orsak och svaret kan därmed bedömas som ett enkelt resonemang. Eleven fortsätter dock och fördjupar sitt svar genom att lägga till förklaringar och motiveringar som innehåller historiska sakförhållanden. Ett exempel är ”de allra flesta var oskyldiga bönder som arbetade på sina åkrar”. Genom att förklara att vikingatiden var ett bondedominerat samhälle används ett historiskt sakförhållande som gör svaret mer relevant och fylligt och som visar på en högre grad av förståelse för begreppet och tidsperioden än om orsaken hade fått stå för sig själv.

Elevers svar kan vara svårbedömda när det gäller historiska sakförhållanden. Det gäller i de fall då svaret visserligen innehåller rimliga påståenden i förhållande till uppgiften (och därmed ger belägg för kunskaper på en viss nivå) men där det samtidigt finns utsagor om sakförhållanden som är direkt felaktiga eller i vart fall mycket tveksamma. Bedömningsstödsgruppens utgångspunkt vid bedömning har varit att något eller några felaktiga sakförhållanden kan få förekomma. De får däremot inte vara av den art att det är uppenbart att eleven inte förstår eller har kunskap om grundläggande förutsättningar för de händelser, tidsperioder och begrepp som uppgiften handlar om.

2. Bedömningsanvisningar

I det här kapitlet finns anvisningar för bedömningen av uppgifterna i bedömningsstödet.

Läsanvisning

Bedömningsanvisningarna för respektive uppgift har en gemensam struktur:

- Formulering av uppgiften
- Uppgiftens utgångspunkt
- Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven
- Bedömningsaspekter och progression
- Exempel på rimligt innehåll i elevsvar
- Exempel på bedömda autentiska elevsvar med tillhörande kommentarer.

Den första punkten återger uppgiftens formulering, medan den andra orienterar om uppgiftens koppling till det centrala innehållet och den tredje anger vilken del av kunskapskraven som uppgiften bedöms utifrån. Bedömningsaspekterna preciserar vilket innehåll och vilka kvaliteter som ska bedömas i elevernas svar. Uppgiftens progression presenteras i en bedömningsmatris. Matrisen beskriver elevlösningars kvaliteter på olika nivåer utifrån de värdeuttryck som finns i den aktuella delen av kunskapskraven.

För uppgifter med öppet frågeformat finns dessutom ett antal konkreta exempel på ett rimligt innehåll i elevernas svar, samt autentiska elevsvar som är bedömda och kommenterade. Kommentarererna konkretiserar bedömningsmatrisens innehåll i relation till elevsvaren.

INSTRUKTIONER FÖR BEDÖMNING AV UPPGIFT 1-8

Uppgift 1 – Levnadsvillkor i Hitunas historia

Formulering av uppgiften

1a) Beskriv några levnadsvillkor i Hituna vid olika tidpunkter.

1b) Vad är den viktigaste förändringen vad gäller sättet att få mat mellan äldre stenålder och 1200-talet?

Exempel på rimliga svar finns angivet i rött. (Obs! Eleven ska endast anget **ett** svar/ruta.)

Tidpunkt	För 10 000 år sedan (äldre stenålder)	Under 1200-talet	Början av 1800-talet	Början av 2000-talet
Mat som många äter varje dag	Vilt, kött, fisk, rötter, bär,	Bröd, grönsaker, (fisk)	Bröd	Kött
En plats där de flesta skaffar mat	Skog	Åker, hage, trädgård	Åker, hage, trädgård	Offär
Detta arbetar de flesta med	Jakt, fiske, samlande av bär, svamp, bygga boplats	Jordbruk	Jordbruk, sköta djur, (fälla timmer)	Industri, handel och service*
En syssla som de flesta tolvåringar måste göra	Delta i ovanstående arbetsuppgifter eller vakta eld, vakta småbarn, koka/steka mat	Hjälpa till med skörden, så, vakta djur, hjälpa till att bygga hus, vakta småbarn, sköta matlagning	Hjälpa till med skörden	Gå i skolan
Så bor många	Vindskydd (till exempel tält)	Hus, torp, (i en by)	Gård, hus, torp, (i en by, eller utspridda efter skiftet)	Lägenhet

Uppgiftens utgångspunkt

- Norden befolkas. De utmärkande dragen för stenåldern, bronsåldern och järnåldern.
- Jordbrukets omvandling och dess konsekvenser för människor.
- Den stora folkökningen samt dess orsaker och konsekvenser för olika människor och grupper.
- Vad begreppen förändring, likheter och skillnader, kronologi, orsak och konsekvens, källor och tolkning betyder och hur de används i historiska sammanhang.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven:

Eleven kan undersöka utvecklingslinjer inom kulturmöten, migration, politik och levnadsvillkor och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa samband mellan olika tidsperioder.

Bedömningsaspekter och progression

I vilken utsträckning eleven

- fyller i de tomma rutorna med rimliga svar
- ger exempel på en rimlig förändring i sättet att skaffa mat

Enkla samband mellan olika tidsperioder	Förhållandevis komplexa samband mellan olika tidsperioder	Komplexa samband mellan olika tidsperioder
Eleven skriver rimliga svar i sex av de tomma rutorna eller eleven skriver rimliga svar i fem av de tomma rutorna och ger ett rimligt exempel på en förändring i sättet att skaffa mat.	Eleven skriver rimliga svar i åtta av de tomma rutorna och ger ett rimligt exempel på en förändring i sättet att skaffa mat.	

Kommentar: Uppgift 1a och 1b ska bedömas tillsammans.

Exempel på rimligt innehåll i elevsvar:

1a) Se matrisen ovan och kommentaren på nästa sida.

1b) Svaret ska innehålla övergången till en jordbruksekonomi. Detta kan antingen beskrivas eller benämnas med hjälp av begreppet.

Exempel på elevsvar:

Elevsvar som inte bedömts som rimligt på uppgift 1b

Platser att bo på t. ex. det blev större hus

Bedömningskommentar:

Eleven identifierar inte någon förändring som har med matproduktion att göra.

Elevsvar som bedömts som rimligt på uppgift 1b

Man hade jordbruk på 1200-talet.

Bedömningskommentar:

Eleven identifierar den viktigaste förändringen i matproduktion, övergången till jordbruk.

Allmän kommentar till uppgift 1a

Fler exempel än de efterfrågade – alla måste i så fall vara rimliga

I uppgiften står det att eleven endast ska fylla i ett exempel i de tomma rutorna. De elever som trots detta fyller i fler exempel måste ange rimliga svar också vad gäller de ”överflödiga” exemplen, annars räknas det som ett felsvar. Poängen med de exempel som vi anger här är att de kan anses vara *typiska* för varje tidsperiod: ett **nomadsamhälle**, två **jordbrukssamhällen** och ett modernt **industri-/tjänstesamhälle**. Därför måste elevens samtliga svar motsvara sådana typiska exempel i varje ruta.

Två undantag: fiske och skogsbruk på 1200-tal och 1800-tal

I två fall menar vi att man bör godta elevsvar som kan anses vara mindre typiska för jordbrukssamhället. De har därför markerats med parenteser i matrisen ovan. För det första kan det anses vara rimligt att elever anger att invånarna i Hituna (i alla fall så som orten framställs i bild i texthäftet) under 1200-talet kunde ha fisk från sjön som daglig föda. För det andra kan arbete i skogen anses ha varit en (åtminstone en betydande) del av det typiska arbetet i 1800-talets jordbrukssamhälle.

Varför industrialisering och boende i städer inte kan vara typiskt för 1800-talet

Kursplanen för åk 6 betonar förändringar i jordbruket under 1800-talet. En rimlig historisk beskrivning utgår också från att Sverige förblev ett jordbrukssamhälle under större delen av seklet. I mitten av 1800-talet var exempelvis andelen sysselsatta inom jordbruket fortfarande 80 % av befolkningen. Det var först på 1920-talet som andelen understeg 50 % och det dröjde till 1930-talet innan det bodde fler människor i tätorter än på landsbygden i Sverige. Av dessa skäl kan inte elevsvar om arbete och bostäder som är typiska för industrisamhället anses vara godtagbara i rutorna för 1800-talet.

Allmänt hållna svar kan inte godtas

För allmänt hållna och vaga svar kan inte heller godtas. Det gäller exempelvis sådana där elever på fjärde raden skriver ”Hjälper till”, ”Hjälper till hemma” eller ”Hjälper föräldrarna”. Här måste de ange något som är typiskt för tidsperioden.

Uppgift 2 – Källor om barndop på 1200-talet

Formulering av uppgiften

Använd dopfunten och lagtexten som källor. Vilka slutsatser är rimliga och vilka slutsatser är orimliga? Gör som i exemplen.

Påståenden	Rimlig slutsats utifrån källorna	Orimlig slutsats utifrån källorna
Källorna visar att regler för barndop fanns i kyrkolagen.	X	
Källorna visar att barnets gudfar var viktigare än barnets gudmor.		X
Källorna visar att det bara var präster som kunde döpa barn i Hituna.		X
Källorna visar att invånare i Hituna gick med nyfödda barn till kyrkan.	X	
Källorna visar att det var minst tre vuxna personer närvarande när ett barn döptes i kyrkan i Hituna.	X	
Källorna visar att det var viktigare att döpa friska barn än att döpa sjuka barn.		X
Källorna visar att kvinnor inte fick tala i Hituna kyrka.		X
Källorna visar att de nyfödda barnens mammor och pappor följde med till dopen i Hituna kyrka.		X
Källorna visar att alla barn som föddes i Hituna skulle bli kristna enligt lagen.	X	
Källorna visar att det gick att genomföra dop enligt lagens bestämmelser i Hituna.	X	

Uppgiftens utgångspunkt

- Vad arkeologiska fynd, till exempel myntskatter och fynd av föremål från andra kulturer kan berätta om kulturmöten och om likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män.
- Vad historiska källor, till exempel brev och andra dokument kan berätta om likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män jämfört med i dag.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven:

Eleven kan använda historiskt källmaterial för att dra enkla slutsatser om människors levnadsvillkor, och för då **enkla/utvecklade** resonemang om källornas användbarhet.

Bedömningsaspekter och progression

I vilken utsträckning eleven

- identifierar rimliga slutsatser utifrån de givna källorna
- använder källkritiska resonemang för att avgöra vilka slutsatser som är rimliga

Enkla resonemang	Utvecklade resonemang	Välutvecklade resonemang
fem rätta svar	sju rätta svar	

Uppgift 3 – Skillnader i levnadsvillkor i Hitunas historia på 1800-talet

Formulering av uppgiften

Beskriv skillnader i levnadsvillkor mellan barn till bönder och barn till adel i början av 1800-talet.

Uppgiftens utgångspunkt

- Jordbrukets omvandling och dess konsekvenser för människor. Den stora folkökningen samt dess orsaker och konsekvenser för olika människor och grupper.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven:

Eleven har **grundläggande/goda/ mycket goda** kunskaper om historiska förhållanden, skeenden och gestalter under olika tidsperioder. Eleven visar det genom att föra **enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar.

Bedömningsaspekter och progression

I vilken utsträckning eleven

- identifierar och beskriver skillnader i levnadsvillkor för barn från adels- och bondestånden
- använder kunskaper om historiska sakförhållanden för att förklara eller motivera sitt svar
- visar förståelse för att de skilda levnadsvillkoren mellan barnen hänger samman med ståndstillhörighet och att yrke/titel/status i regel gick i arv

Enkla och till viss del underbyggda resonemang	Utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang	Välutvecklade och väl underbyggda resonemang
Eleven identifierar en rimlig skillnad i levnadsvillkor för barn från bondefamiljer och adelsfamiljer i början av 1800-talet.	Eleven beskriver två rimliga skillnader i levnadsvillkor för barn från bondefamiljer och adelsfamiljer i början av 1800-talet. Eleven använder ett rimligt historiskt sakförhållande för att konkretisera och fördjupa beskrivningen.	Eleven beskriver två rimliga skillnader i levnadsvillkor för barn från bondefamiljer och adelsfamiljer i början av 1800-talet. Eleven använder två rimliga historiska sakförhållanden för att konkretisera och fördjupa beskrivningen. Ett av de historiska sakförhållandena utgår från det faktum att yrke/titel/status som regel gick i arv.

Exempel på rimligt innehåll i elevsvar:

Barnen hade olika arbets-/livsuppgifter: Barn till bönder sysslade med göromål på gården och sådant som traditionellt kan betecknas som arbete, exempelvis att ta hand om djur eller hjälpa till med skörden. Adelsbarn ägnade sig ofta åt sin utbildning och sin sociala fostran. Adelsbarnen ”arbetade” alltså inte som bondbarn, men behövde för den sakens skull inte ha mer ”fritid”.

De fysiska livsbetingelserna skilde sig åt: Adelsfamiljen var som regel rikare än bondefamiljen. Adelsbarn hade tillgång till mer och kvalitativt bättre mat och kläder, större hus och relativt sett större materiell trygghet.

Utbildning/lärande: Bönders barn och adelsbarn tränades båda inför sina olika liv som vuxna. Barn till bönder skulle exempelvis både lära sig att läsa i Bibeln och att ta hand om en lantgård. Adelsbarn lärde sig språk, historia, kultur, fäktning, sömnad, dans och liknande. I hög grad var detta lärande genuskodat och pojkar och flickor i de respektive stånden hade olika saker att lära.

Olika framtidsutsikter: Bönders barn följde ofta i sina föräldrars fotspår och blev bönder. Giftermål och möjligheter till arv bestämde i hög grad båda könen framtidsutsikter. Adelsbarn ärvde status och ibland pengar och inflytande. En adelspojke kunde ta över familjeegendomen, bli militär, statstjänsteman eller starta en kyrklig karriär medan en adelsflicka kunde giftas bort till en adlig man vilket kunde innebära ansvar för ett stort hushåll.

Genus: En del av levnadsvillkoren var (som framgått av föregående exempel) starkt kopplade till barnens kön. En bondeflicka förväntades bli en framtida ”husfru” som

enligt sedvänjor och lag hade en given roll med särskilda befogenheter. Men denna roll innefattade samtidigt mindre formell makt än den hennes kommande man, ”husbonden” fick. Samtidigt var en man i bondeståndet genom sin samhällsställning underordnad adelsdamen (som i sin tur var underordnad sin man).

Lagar och sedvänjor: För båda stånden var det sedvänjor som avgjorde levnadsvillkoren men också lagar som reglerade skillnaderna.

Exempel på elevsvar:

Elevsvar som inte motsvarar enkelt resonemang

De hade det svårt. T. ex. de hade inte som mycket penga för att kunna försörja sig.

De fick jobba hela tiden. T. ex. de hade inte några som jobbade för de utan de fick göra allting själva.

Bedömningskommentar:

Elevsvaret ger en allmängiltig beskrivning av möjliga skillnader mellan fattiga och rika. Svaret beskriver alltså relativa skillnader som lika gärna skulle kunna uppträda i dag eller i någon annan tid som under 1800-talet.

Elevsvar med enkla och till viss del underbyggda resonemang

Maria fick hjälpa till att vara piga på gården. Leopold fick studera. Maria fick hjälpa till med maten. Leopold fick sin mat serverad.

Bedömningskommentar:

Eleven identifierar en rimlig skillnad: medan Maria måste utföra vad som är fysiskt arbete, underförstått i uttrycket att ”fick [...] vara piga”), så ”fick” (det vill säga måste) Leopold ägna sig åt studier. Att Leopold fick sin mat serverad och att Maria fick hjälpa till med maten antyder också förståelse för skillnader i de fysiska livsbetingelserna mellan barn till bönder och adelsbarn. Men i den delen av svaret är svaret allt för vagt för att ge belägg för en identifierad skillnad.

Elevsvar med utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang

Marias framtid skulle troligen bli att hon arbetade som piga på t. ex. en gård och i Leopolds framtid kan han bli en framgångsrik adelsman som arbetar vid kungens sida i hovet. Maria fick nog lära sig sy, laga mat och arbeten i trädgården. Leopold fick lära sig hur man fäcktas, rider och han fick säkert gå i skolan och få massor av kunskap därifrån.

Bedömningskommentar:

Eleven beskriver två rimliga skillnader: vad gäller 1) barnens utbildning/lärande och 2) deras framtidsutsikter. Svaret underbyggs med hjälp av historiska sakförhållanden om typiska detaljer i deras utbildning/lärande ("lära sig hur man fäktas" respektive "lära sig sy, laga mat och arbeten i trädgården"). Att Leopold har möjlighet till avancemang till hovet ("kan bli") och att Maria saknar några större rimliga möjligheter till förändring ("blir troligen") fördjupar beskrivningarna men i huvudsak är detta samband underförstått. Någon uttrycklig koppling till frågan om hur ståndstillhörigheten ärvdes finns inte i svaret.

Elevsvar med välutvecklade och väl underbyggda resonemang

Bönder: Måste hjälpa till hemma på gården. Dom fick inte gå i skolan. Kvinnorna gjorde mat och sydde kläder. Männen var ute på åkrarna och skörde. Barnens arbetsuppgifter var att passa små syskon. Deras framtid såg inte så bra ut. Dom kommer jobba med samma saker som sina föräldrar.

Adel: Adelsbarn var hemma å gick i skola. Att dom måste gå i skolan å lära sig. Kvinnorna och männen kunde få jobba i hovet. Barnens arbetsuppgift var att gå i skola och lära sig språk, matte m.m. Deras framtid såg mycket bättre ut än böndernas. Dom stog högst i ordningen.

Bedömningskommentar:

Svaret innehåller flera rimliga skillnader vad gäller utbildning och livsbetingelser. Det underbyggs med historiska sakförhållanden om arbetsuppgifter "ute på åkrar" respektive "jobba vid hovet". Svaret inkluderar också förståelse för att både bönders barn och adelsbarn hade plikter som motsvarade deras samhällsställning, båda hade saker de "måste" göra: adelsbarn hade skyldighet att "gå i skolan å lära sig" medan bönders barn var tvungna att "hjälpa till hemma på gården". Svaret tar också upp framtidsutsikter. Här är visserligen den första jämförelsen ("inte såg bra ut" respektive "såg mycket bättre ut") allmänt hållen och knappast motsvarande ett välutvecklat och väl underbyggt resonemang. Däremot innehåller fortsättningen på jämförelsen en förståelse för ståndssamhällets villkor: bönders barn "kommer att jobba med samma saker som sina föräldrar" medan adelsbarnen "stog högst i ordningen" redan från början.

Allmän kommentar till uppgift 3:

Beskrivningarna ska ta fasta på den situation som rådde i det tidiga 1800-talets ännu inte utvecklade ståndssamhälle. I det samhället hade var och en sin plats/roll. Ett bra exempel på att ingen av grupperna stod "utanför" samhället är utbildning/lärande. Den utbildning som en bondflicka som Maria fick förmedlades traditionellt, i första hand av föräldrar och andra närstående vad gäller de praktiska kunskaper som hon måste ha för att klara sig som vuxen kvinna inom bondeståndet. Hon fick också undervisning av prästen eller klockaren vad gäller läsning och minneskunskaper i katekesen, det vill säga det som skulle klaras av under husförhören. För Leopolds del var undervisningen mer teoretisk och det är sannolikt att han kunde ha en privatlärare i ämnen som latin, historia eller matematik. Men också han hade traditionellt överförda kunskaper som han måste lära sig, exempelvis hur man betar sig vid middagar och hur underlydande ska behandlas.

Uppgift 4 a) och 4 b) – Levnadsvillkor efter skiftesreformerna på 1800-talet

Formulering av uppgiften

4a) Förklara hur skiftesreformerna förändrade livet i byar som Hituna.

4b) Förklara hur Sverige som land påverkades av skiftesreformerna.

Uppgiftens utgångspunkt

- Jordbrukets omvandling och dess konsekvenser för människor.
- Den stora folkökningen samt dess orsaker och konsekvenser för olika människor och grupper.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven:

Eleven har **grundläggande/goda/ mycket goda** kunskaper om historiska förhållanden, skeenden och gestalter under olika tidsperioder. Eleven visar det genom att föra **enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/väluvecklade och väl** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar.

Bedömningsaspekter och progression

I vilken utsträckning eleven

- beskriver förändringar i sättet att leva på en plats som Hituna
- beskriver konsekvenser av skiftesreformerna för Sverige som land
- underbygger sina resonemang med hänvisningar till historiska sakförhållanden eller perspektiv

Enkla och till viss del underbyggda resonemang	Utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang	Välutvecklade och väl underbyggda resonemang
<p>Eleven beskriver en rimlig förändring i sättet att leva i en by eller en rimlig konsekvens av skiftet för Sverige som land.</p> <p>Eleven använder ett historiskt sakförhållande eller perspektiv för att förklara eller motivera sitt svar.</p>	<p>Eleven beskriver en rimlig förändring i sättet att leva i en by och en rimlig konsekvens av skiftet för Sverige som land.</p> <p>Eleven använder två historiska sakförhållanden eller perspektiv för att förklara eller motivera sitt svar.</p>	<p>Eleven beskriver totalt tre rimliga förändringar. Minst en förändring rör livet i en by, och minst en rör Sverige som land.</p> <p>Eleven använder tre historiska sakförhållanden eller perspektiv för att förklara eller motivera sitt svar, varav minst ett sakförhållande/ perspektiv i varje delfråga (a och b).</p>

Kommentar: Uppgift 4a och 4b ska bedömas tillsammans. Det innebär att elever också kan ta upp sakförhållanden eller perspektiv i sitt svar på 4a som underbygger beskrivningar i 4b och vice versa.

Exempel på rimligt innehåll i elevsvar:

Förändringar i sättet att leva: Utflyttning från byn till den skiftade marken, bygemenskapen minskar, större personligt ägaransvar, ökat utrymme för att genomföra förändringar, nyodlingar, nya grödor (t ex potatis), nya redskap (t ex järnplog, lie), utdikningar, nya bruksmetoder (t ex växelbruk), ökad markkoncentration.

Förändringar i Sverige som land: Landskapsbilden förändras, ökad åkerareal, ökad livsmedelsproduktion, statens skatteintäkter ökade, förutsättningar för urbanisering och industrialisering.

Exempel på perspektiv: Eleven resonerar om värderingar och tidsperspektiv, det vill säga:

- för- och nackdelar med skiftet
- förändringar på lång och på kort sikt.

Exempel på elevsvar:

Elevsvar som inte motsvarar enkelt resonemang

4a) Man odlade vete och säd för att kunna göra bröd osv. Bönder bodde ofta i ganska så små stugor. Adeln hade ju mer makt under en tid, och alla är ju inte likadana så alla har ju någon åsikt om ändringar.

4b) Sverige blev mycket modernare

Bedömningskommentar:

I deluppgift 4a identifieras inga förändringar till följd av skiftet. I stället ger eleven en allmän bild av olika företeelser som kan vara rimliga för 1800-talet (och många andra århundraden). I den delen av svaret handlar det alltså om en beskrivning av ett tillstånd, inte en beskrivning av den efterfrågade förändringen till följd av skiftesreformerna. I den andra delen av svaret har eleven identifierat en förändring, men denna är för allmänt hållen för att kunna anses vara en beskrivning. För att ge belägg för kunskaper som motsvarar ett enkelt resonemang måste eleven också ange ett rimligt historiskt sakförhållande som förklarar vad det innebär att "Sverige blev mycket modernare".

Elevsvar med enkla och till viss del underbyggda resonemang

4a) Man fick en enda stor åker istället för små plättar överallt, man flyttade också en bit ifrån dem andra.

4b) Sverige blev rikare.

Bedömningskommentar:

I svaret på 4a identifierar eleven en förändring till följd av av skiftet, den större markkoncentrationen. Eleven beskriver denna med ett rimligt sakförhållande: "Man fick en enda stor åker istället för små plättar överallt". Eleven identifierar också en annan konsekvens, flytten från byn. Men denna förändring beskrivs inte med historiska sakförhållanden. I 4b identifieras en konsekvens av skiftet för Sverige som land som får anses rimlig: att landet blev "rikare". Sammantaget identifierar eleven alltså tre konsekvenser av skiftet, men bara en av dessa underbyggs med ett sakförhållande. Därmed har svaret som helhet bedömts motsvara ett enkelt och till viss del underbyggt resonemang.

Elevsvar med utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang

4a) Innan laga skiftet genomfördes så var alla hus i en by och alla bönder hade åkerlappar som dom fick skörda på och dom var små och alla var utspridda. Men när laga skiftet genomfördes så fick bönderna flytta bort ifrån varandra och det gjorde att man fick en stor åkermark per bonde.

4b) Vi blev ett industriland.

Bedömningskommentar:

Eleven identifierar två förändringar i fråga 4a: markkoncentrationen och utflyttningen från byn. Markkoncentrationen beskrivs med två sakförhållanden: situationen *före* skiftet innebar att ägorna ”var små och utspridda” medan *efter* skiftet hade man en större sammanhängande markenhet ”per bonde”. I svaret på fråga 4b identifierar eleven en rimlig konsekvens (skiftet brukar ofta beskrivas som en *förutsättning* för industrialisering, även om historisk forskning säger att sambandet inte är enkelt). Förändringen underbyggs inte med något sakförhållande. Sammantaget innehåller svaret alltså tre förändringar och två sakförhållanden.

Elevsvar med välutvecklade och väl underbyggda resonemang

4a) Först hade alla bönder små åkerlappar som dom odlade på. Först fick dom gå till en och sedan fick dom gå en lång sträcka till nästa lapp. Men sedan fick man varsin stor åker och byn man bodde i flyttade. Alla byggde ett nytt hus vid sin egen åkermark. Man fick mer mat. Gemenskapen i byn blev mindre viktig. Man pratade inte med varandra lika mycket eftersom det var så långt avstånd mellan husen. Med det mer mat och befolkningen växte.

4b) Man började leva i städer i stället för små byar som förut. Det blev inte lika mycket byar,

Bedömningskommentar:

I uppgift 4a identifierar eleven två rimliga förändringar, utflyttning från byn och sammanslagna ägor. Dessa förändringar underbyggs med sakförhållanden om hur byarna var organiserade innan skiftet genomfördes (”först hade alla bönder små åkerlappar”). Svaret underbyggs också med för- och nackdelar med skiftet ur bybornas perspektiv: å ena sidan gav förändringarna mer mat men å andra sidan förlorade man gemenskapen. I uppgift 4b identifierar eleven två rimliga förändringar för Sverige som land: urbanisering och den förändrade landskapsbilden (”det blev inte lika mycket byar”). Att det blev ”mer mat och befolkningen växte” kan uppfattas som ett sakförhållande och något som främst hör till uppgift 4b. Det bör påpekas att befolkningsökningen är omdiskuterad som konsekvens av skiftet: inom historievetenskapen finns även ståndpunkten att befolkningsökningen ökade innan skiftet och därmed snarare är en orsak till skiftet. I svaren på denna uppgift anser dock bedömningsstödsgruppen att befolkningsökning kan accepteras som rimligt. Sammantaget innehåller svaret alltså fyra förändringar (två avseende varje delfråga) och tre sakförhållanden eller perspektiv som underbygger förändringarna.

Uppgift 5 – Leksaker som historiska källor

Formulering av uppgiften

Använd leksakerna i texthäftet som källor. Vilka påståenden är rimliga och vilka påståenden är orimliga?

Påståenden	Rimlig slutsats utifrån källorna	Orimlig slutsats utifrån källorna
Källorna visar att barn som lever i Hituna på 2000-talet har roligare lekar än barnen hade på 1200-talet.		X
Källorna visar att leksaker har tillverkats av olika material i olika tider.	X	
Källorna visar att barn som levde i Hituna på stenåldern (för 10 000 år sedan) inte hade några leksaker.		X
Källorna visar att barn i Hituna har kunnat leka krigs- eller stridslekar både under 1200-talet, 1800-talet och 2000-talet.	X	
Källorna visar att barn i Hituna har kunnat leka med dockor med olika hudfärg både på 1800-talet och på 2000-talet.	X	
Källorna visar att det både under 1200-talet, 1800-talet och 2000-talet funnits leksaker som endast pojkarna i Hituna har lekt med.		X
Källorna visar att barn i Hituna har kunnat leka att de rest eller åkt någonstans både under 1200-talet, 1800-talet och 2000-talet.	X	
Källorna visar att att barn kunde leka med hästleksaker på 1200-talet.		X
Källorna visar att barns leksaker har påverkats av den tid de lever i.	X	

Uppgiftens utgångspunkt

- Vad arkeologiska fynd, till exempel myntskatter och fynd av föremål från andra kulturer kan berätta om kulturmöten och om likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män.
- Vad historiska källor, till exempel brev och andra dokument kan berätta om likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män jämfört med i dag.

Elevsvaren utgår från följande del av kunskapskraven:

Eleven kan använda historiskt källmaterial för att dra enkla slutsatser om människors levnadsvillkor, och för då **enkla/utvecklade** resonemang om källornas användbarhet.

Bedömningsaspekter och progression

I vilken utsträckning eleven

- identifierar rimliga slutsatser utifrån de givna källorna
- använder källkritiska resonemang för att avgöra vilka slutsatser som är rimliga

Enkla resonemang	Utvecklade resonemang	Välutvecklade resonemang
fem rätta svar	sju rätta svar	

Uppgift 6 – Att använda flera historiska källor

Formulering av uppgiften

Varför är det bättre att använda flera källor än bara en för att få fram historiska kunskaper?

Uppgiftens utgångspunkt

- Vad begreppen förändring, likheter och skillnader, kronologi, orsak och konsekvens, källor och tolkning betyder och hur de används i historiska sammanhang.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven:

Eleven kan använda historiskt källmaterial för att dra enkla slutsatser om människors levnadsvillkor, och för då **enkla/utvecklade/ välutvecklade** resonemang om källornas användbarhet.

Bedömningsaspekter och progression

I vilken utsträckning eleven

- ger exempel på varför det är bättre att använda flera källor för att få fram historiska kunskaper
- ger exempel på vilka problem som kan finnas med att bara använda en källa
- använder sig av historiska källor som exempel

Enkla resonemang	Utvecklade resonemang	Välutvecklade resonemang
Eleven identifierar ett rimligt skäl till att det är bättre att använda flera källor.	Eleven beskriver ett rimligt skäl till att det är bättre att använda flera källor. Skälet behandlar innebörden av tendens eller innebörden av oberoende eller eleven använder ett konkret historiskt exempel för att motivera och förklara sitt svar.	Eleven beskriver två rimliga skäl till att det är bättre att använda flera källor. Ett av skälen behandlar innebörden av tendens eller innebörden av oberoende och eleven använder ett konkret historiskt exempel för att motivera och förklara sitt svar.

Exempel på rimligt innehåll i elevsvar:

- Flera källor kan **täcka större områden**, visa på **nyanser**, **motverka ensidighet** (tendens), kunskapen från en källa kan **bekräftas** eller **ifrågasättas** av andra (oberoende) källor, flera källor kan också ge flera olika **perspektiv** på samma historiska händelse. Färre källor ger på motsvarande sätt begränsningar: osäkerheten och risken för ensidighet och smala perspektiv ökar.
- Innebörden av **tendens** handlar om förståelse för att källor nästan alltid är tendentiösa (vinklade ur någons perspektiv) och att detta är något som flera källor kan ge information om. Om det finns flera av varandra **oberoende** källor (exempelvis där två eller flera uppgiftslämnare inte känner till varandra) ökar sannolikheten för att (två eller flera) källor kan ge trovärdig information.

Exempel på elevsvar:

Elevsvar som inte motsvarar enkelt resonemang

Det är bättre att ha flera historiska källor än en eftersom. Då kan man se vad tjejer och killar lekte med. Hur sakerna såg ut och vad det användes till.

Bedömningskommentar:

Trots att svaret har konkret anknytning anges inte några egentliga skäl till att fler källor är bättre än en källa. Visserligen kan man ana att eleven menar att flera fynd av leksaker skulle kunna täcka ett större område (så att bilden av vad flickor respektive pojkar lekte med skulle kunna klarna) - men detta skäl får man i så fall "läsa in" i svaret.

Elevsvar med enkelt resonemang

För att du kan vara mer säker om du har FLer. För att en kan vara Fel.

Bedömningskommentar:

Eleven identifierar ett rimligt skäl till att det är bättre att använda fler källor, att fler källor gör att "du kan vara mer säker".

Elevsvar med utvecklat resonemang

För att om man te. x hittar BARA en båt och inget mer från tex 1200-talet. Då måste man ju anta att det var det ända dem barnen lekte med. Med det var det inte! SÅ om man använder fler källor så får man en större bild av vad dem FAKTISKT lekte med som en "total sammanfattning" Vilket leder till att vi får in mer kunskap om den tiden

Bedömningskommentar:

Eleven beskriver (mycket utförligt) ett rimligt skäl till att vi kan få "in mer kunskap om den tiden" med hjälp av flera källor. Eleven använder ett tydligt och konkret historiskt exempel för att förklara och motivera sitt svar. Svaret saknar dock resonemang om innebörden av tendens eller oberoende.

Elevsvar med välutvecklat resonemang

Det är bättre för då kan man jämföra de olika källorna och se om de säger samma sak och man kan även jämföra dem och se vad som är rimligast. Om man hittar många t.ex. tegelstenar så kan man förstå att mycket var gjort av tegel. Men problemet med att bara hitta en grej är att man kanske kan tro att t ex en tegelsten använde man till att bygga hus men egentligen så byggde man mest brunnar av tegel. Man kan inte nöja sig med en grej från ett ställe, då blir det fel.

Bedömningskommentar:

Eleven beskriver två skäl till varför det är bättre att använda flera källor. Ett skäl är att slutsatserna kan bekräftas av flera källor ("se om de säger samma sak"). Ett annat skäl är att fynd från olika platser (oberoende av varandra) kan öka trovärdigheten för en slutsats. Resonemanget underbyggs med ett konkret exempel, fynd av tegelstenar som kan ha använts för olika ändamål.

Uppgift 7 – Barn och religion i Hituna

Formulering av uppgiften

Blev dessa barn döpta? Sätt ett kryss för vart och ett av barnen, precis som vi redan gjort med Anna.

Barn som föddes vid olika tidpunkter i Hituna	Det är säkert att hen döptes	Det är osäkert om hen döptes	Det är säkert att hen inte döptes
Ayla, född för 10 000 år sedan.			X
Harald, född i slutet av 900-talet.		X	
Anna, född i början av 1200-talet.	X		
Emil, född i början av 1800-talet.	X		
Miryam, född i början av 2000-talet.		X	

Uppgiftens utgångspunkt

- Kristendomens införande i Norden. Religionens betydelse för kulturer och stater i Sverige och de övriga nordiska länderna samt konsekvenser av dessa förändringar för olika människor och grupper.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven:

- Eleven kan undersöka utvecklingslinjer inom kulturmöten, migration, politik och levnadsvillkor och beskriver då **enkla/förhållandevis komplexa** samband mellan olika tidsperioder.

Bedömningsaspekter och progression

I vilken utsträckning eleven

- identifierar med vilken sannolikhet barn döptes i olika tider

Enkla samband	Förhållandevis komplexa samband	Komplexa samband
Eleven kryssar rätt alternativ för Ayla och Emil.	Eleven kryssar alla alternativ rätt.	

Kommentar till progressionen

Det bör kunna betraktas som en grundläggande kunskap om 1800-talet att kristendomen fortfarande hade en dominerande ställning i det svenska samhället och att det innebär att det var ytterst ovanligt att någon inte blev döpt vid denna tidpunkt. För 10 000 år sedan kunde naturligtvis ingen vara kristen. Detta är anledningen till att Ayla och Emil har bedömts som ”enkla samband”. Den osäkerhet som råder beträffande Harald och Miryam gör att de har bedömts som ”förhållandevis komplexa samband”. Under 900-talet var det antagligen mycket ovanligt med barndop bland kristna över huvud taget. Ett annat skäl till att det var osäkert var att kristendomen ännu inte hade blivit etablerad i Norden. I dag är det osäkert därför att allt fler väljer att lämna kyrkan och vi har ett samhälle där många tillhör andra religioner.

Uppgift 8 – Förändringar i levnadsvillkor

Formulering av uppgiften

Beskriv en viktig förändring av människors levnadsvillkor mellan 1800-talet och 2000-talet.

Uppgiftens utgångspunkt

- Jordbrukets omvandling och dess konsekvenser för människor.
- Den stora folkökningen samt dess orsaker och konsekvenser för olika människor och grupper.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven:

Eleven kan undersöka utvecklingslinjer inom kulturmöten, migration, politik och levnadsvillkor och beskriver då **enkla/förhållandevis komplexa/komplexa** samband mellan olika tidsperioder.

Bedömningsaspekter och progression

I vilken utsträckning eleven

- beskriver en viktig förändring i levnadsvillkor mellan människor som levde i Sverige i början av 1800-talet och människor som lever här i början av 2000-talet
- underbygger sina resonemang med hänvisningar till historiska sakförhållanden
- motiverar ur olika perspektiv varför skillnaden är viktig

Enkla samband mellan olika tidsperioder	Förhållandevis komplexa samband mellan olika tidsperioder	Komplexa samband mellan olika tidsperioder
<p>Eleven beskriver en viktig förändring i levnadsvillkor mellan 1800-talet och 2000-talet.</p> <p>Eleven underbygger sitt resonemang med hänvisning till ett historiskt sakförhållande i 1800-talets Sverige eller till ett historiskt sakförhållande i 2000-talets Sverige.</p> <p>eller</p> <p>eleven motiverar varför skillnaden är viktig ur ett perspektiv.</p>	<p>Eleven beskriver en viktig förändring i levnadsvillkor mellan 1800-talet och 2000-talet.</p> <p>Eleven underbygger sitt resonemang med hänvisning till ett historiskt sakförhållande i 1800-talets Sverige eller till ett historiskt sakförhållande i 2000-talets Sverige.</p> <p>och</p> <p>eleven motiverar varför skillnaden är viktig ur ett perspektiv.</p>	<p>Eleven beskriver en viktig förändring i levnadsvillkor mellan 1800-talet och 2000-talet.</p> <p>Eleven underbygger sitt resonemang med hänvisningar till ett historiskt sakförhållande i 1800-talets Sverige och till ett historiskt sakförhållande i 2000-talets Sverige.</p> <p>Eleven motiverar varför skillnaden är viktig ur två olika perspektiv.</p>

Exempel på rimligt innehåll i elevsvar:

Rimliga förändringar mellan 1800-2000

Vi har här utgått från de kategorier som vi använde vid presentationen av begreppet levnadsvillkor i texthäftet på sid. 3. Eleverna kan givetvis också ta upp andra, rimliga förändringar.

Regler, lagar och bestämmelser: skolpliktens införande, allmän och lika rösträtt för män och kvinnor, ståndssamhällets avskaffande, yttrande- och religionsfrihet.

Vad vi har för kunskaper: levnadskunskaper/värderingar (om exempelvis hälsa, mat, hygien, sexualitet, könsroller) omvärldskunskaper (om exempelvis mänskliga rättigheter, om tolerans, om miljöproblem, om världens och universums utseende).

Vad det finns för teknik: grundläggande är exempelvis energiutvinning och – distribution (elkraft och explosionsmotorer), transport, elektronik och IT.

Vårt behov av mat och vatten: då underskott, nu överflöd.

Vårt behov av skydd mot olika hot: då sjukdomar och svält, nu miljöproblem och välståndsrelaterade problem.

Vårt behov att ha någonstans att bo/sova: då trångboddhet och små utrymmen; idag hög genomsnittlig boendeyta/standard, men höga kostnader/stor bostadsbrist (i de större städerna).

Rimliga historiska sakförhållanden

De historiska sakförhållandena kan exempelvis gälla hänvisningar till specifika lagar (som införandet av lika arvsrätt för män och kvinnor på 1800-talet eller tillämpningen av FN:s barnkonvention i 2000-talets Sverige). Andra exempel kan vara tidstypiska uppfinningar, ungefärliga sifferuppgifter om medellivslängd eller specificerade, förändrade attityder i frågor om kön och jämställdhetsfrågor. Sakförhållandena kan med andra ord gälla både 1800-talets och samtidens Sverige. Båda kan betraktas som historiska i den meningen att de är resultatet av historiska processer.

Motivera ur ett perspektiv

Med detta avses exempelvis individuella, gruppmissiga, samhällliga, nationella eller globala perspektiv. Att något innebär en viktig förändring innebär inte självklart en förändring som kan anses vara viktig ur alla perspektiv samtidigt. Perspektiv svarar med andra ord mot frågan: för vem, vad eller vilka är förändringen viktig?

Exempel på elevsvar:

Elevsvar som inte motsvarar enkelt resonemang

Det var svårare att leva på 1800-talet en vad det är idag idag är det mycket lättare att leva mera saker. mer mat. mer kläder. skor

Bedömningskommentar:

Eleven identifierar visserligen en viktig förändring mellan början av 1800-talet och början av 2000-talet: i dag finns det fler varor. Men i sitt svar ger eleven ingen beskrivning av vad det är som gjorde det "svårare att leva på 1800-talet" och att det är "mycket lättare att leva med mera saker" i dag. Svaret är med andra ord för allmänt hållet för att kunna ge belegg för kunskaper om enkla samband mellan tidsperioder.

Elevsvar med enkla och till viss del underbyggda resonemang

En 13 årig räknades som vuxen på 1800-talet, men inte nu, för att man levde inte lika länge då

Bedömningskommentar:

Eleven beskriver en viktig attitydförändring mellan det tidiga 1800-talet och det tidiga 2000-talet: en trettonåring "räknades som vuxen på 1800-talet, men inte nu". Beskrivningen underbyggs med ett rimligt historiskt sakförhållande, den kortare medellivslängden på 1800-talet.

Elevsvar med utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang

I början av 1800-talet dog många av sjukdomar som lätt smittade eftersom man bodde trångt och hade dålig sjukvård. Nu för tiden bor vi i rymligare och bättre. Vi har sjukvård som gör att om vi blir sjuka finns det medicin som hjälper oss. Skillnaden är viktig eftersom sjukvården både hjälper oss när vi blir sjuka och det kan kännas som en trygghet att veta vart man ska gå. Det är viktigt för alla att känna den tryggheten så den skillnaden hjälper nog dom flesta.

Bedömningskommentar:

Eleven identifierar två viktiga skillnader med avseende på dödligheten i samhället: bostadsstandardens och sjukvårdens förbättring. Eleven beskriver också sjukvården med hänvisning till situationen i samtiden: ”om vi blir sjuka finns det medicin”. Betydelsen motiveras ur den enskildes/allmänhetens perspektiv: ”det kan kännas som en trygghet”, något som gäller ”dom flesta”.

Elevsvar med välutvecklade och väl underbyggda resonemang

Idag har alla rätt till utbildning, det var nästan bara män från adeln som blev utbildad på början av 1800-talet. För kvinnor, barn och fattiga är det viktiga förändringar. Deras rättigheter har blivit mycket bättre. genom att många fler går i skolan idag så får dom bättre jobb. Då får man mer pengar. Då betalar man mer till staten, då blir samhället bättre för fattiga och

Bedömningskommentar:

Eleven identifierar en viktig skillnad vad gäller utbildning/arbetsmarknad. Skillnaden beskrivs med hjälp av historiska sakförhållanden: ”det var nästan bara män från adeln som blev utbildad på början av 1800-talet” respektive ”många fler går i skolan idag”, och betonar att skillnaden spelar roll utifrån köns- och klassperspektiv. Att förändringen är viktig motiveras både ur individ- och samhällsperspektiv: utbildning leder till bättre jobb vilket ger högre levnadsstandard för individen, och individen betalar mer skatt till staten, vilket ger mer stöd till de som har behov av det (”fattiga och utsatta”). Trots att svaret i vissa stycken kan anses vara förenklat vad gäller samtiden (det är inte bara utbildning som avgör vem som får ett jobb) är svaret som helhet en nyanserad skildring av skillnaden mellan 1800-talets samhälle och samtidens i det att det förstnämnda präglas av ståndssamhällets premisser (där individens möjligheter begränsades) och det samtida (där individens möjligheter poängteras).

Allmän kommentar till uppgift 8

Listan över förändringar som kan anses vara viktiga kan som synes göras mycket lång och det står eleverna fritt att välja vilket rimligt exempel som helst. Men detta är inte samma sak som att allt kan räknas som förändringar och att allt är rimligt. En elev som skriver att man på 1800-talet kunde drabbas av sjukdomar och inte i dag har exempelvis inte beskrivit de historiska skillnaderna tillräckligt nyanserat; några av dagens sjukdomar är dessutom – precis som gårdagens – ett resultat av vårt sätt att leva. Även om det går att argumentera för att mycket har förbättrats de senaste två hundra åren är svepande påståenden om att ”allt” är bättre i dag varken konkreta eller tillräckligt nyanserade .

3. Resultatsammanställning och underlag för återkoppling

Längst bak i detta häfte återfinns ett kopieringsunderlag bestående av två olika formulär för sammanställning av resultat. Det ena formuläret kan användas för individuella elevers resultat medan det andra är avsett för sammanställning av en grupps resultat.

Hur kan resultaten tolkas?

Följande frågor kan användas för att tolka resultaten både på elev- och gruppnivå:

- Vilka mönster kan ses i elevernas svar och prestationer på uppgifterna, t.ex. i relation till uppgifternas innehåll, format eller koppling till kunskapskraven?
- Är det någon del av kunskapskraven där resultatet utmärker sig åt något håll?
- Hur väl stämmer resultaten på uppgifterna i bedömningsstödet överens med elevernas tidigare prestationer?

Ett exempel på ifyllt resultatsammanställning

Här nedan finns ett fingerat exempel om eleven Kim. Med utgångspunkt i detta exempel beskriver vi översiktligt hur resultatsammanställningarna kan användas.

Formulär för sammanställning av elevresultat

Elevens namn: Kim Datum: 5/5 Årskurs: 6

Förmåga	Uppgifter	Kunskapskrav
- att använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer	1, 3, 4, 7, 8	Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om historiska förhållanden, skeenden och gestalter under olika tidsperioder. Eleven visar det genom att föra enkla och till viss del/ utvecklade och relativt väl/ välutvecklade och väl underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar. Eleven kan undersöka utvecklingslinjer inom kulturmöten, migration, politik och levnadsvillkor och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband mellan olika tidsperioder.
- att kritiskt granska, tolka och värdera källor som grund för att skapa historisk kunskap	2, 5, 6	Eleven kan använda historiskt källmaterial för att dra enkla slutsatser om människors levnadsvillkor, och för då enkla/utvecklade/välutvecklade resonemang om källornas användbarhet.
- att reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv		
- att använda historiska begrepp för att analysera hur historisk kunskap ordnas, skapas och används		

Uppgift	Enkla samband	Förhållandevis komplexa samband	Komplexa samband
1 ab. Levnadsvillkor i Hituna	☐	☒	
7. Barn och religion i Hituna	☐	☒	
8. Förändringar i levnadsvillkor	☐	☒	☐

Uppgift	enkla och till viss del underbyggda resonemang	Utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang	Välutvecklade och väl underbyggda resonemang
3. Skillnader i levnadsvillkor	☐	☒	☐
4 ab. Levnadsvillkor efter skiftet	☐	☐	☒

Uppgift	Enkla resonemang	Utvecklade resonemang	Välutvecklade resonemang
2. Källor om barndop	☒	☐	
5. Leksaker som källor	☐	☒	
6. Att använda flera källor	☒	☐	☐

I Kims fall visar resultatsammanställningen goda och relativt jämna resultat avseende förmågan att använda en historisk referensram. När det gäller de tre uppgifterna som handlar om att undersöka utvecklingslinjer (uppgifterna 1, 7 och 8) har Kims svar bedömts motsvara förhållandevis komplexa samband.

För de två uppgifterna som handlar om orsaker till och konsekvenser av förändringar och levnadsvillkor är resultatet ännu lite bättre. Där har den ena uppgiften (3) bedömts motsvara ett utvecklat och relativt väl underbyggt resonemang medan uppgift 4 har bedömts motsvara ett välutvecklat och väl underbyggt resonemang.

Kim besvarar också alla uppgifter som handlar om att använda källor på minst en nivå som motsvarar enkla resonemang. På uppgift 5 finns ett svar som har bedömts motsvara ett utvecklat resonemang.

Resultatet bekräftar i stort sett bilden av tidigare prestationer under läsåret där Kim haft lite svårare för uppgifter som handlar om källhantering, men haft goda resultat på uppgifter som handlar om att använda en referensram.

Resultatsammanställning på gruppnivå

Resultat på gruppnivå kan användas som underlag för analys av undervisningen genom att ge en bredare bild av hur eleverna presterat i olika delar av bedömningsstödet, och därmed kan det också ge indikationer om hur undervisningen kan behöva utvecklas.

Formulär för sammanställning av elevresultat

Elevens namn: Datum: Årskurs:

Förmåga	Uppgifter	Kunskapskrav
- att använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer	1, 3, 4, 7, 8	Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om historiska förhållanden, skeenden och gestalter under olika tidsperioder. Eleven visar det genom att föra enkla och till viss del/ utvecklade och relativt väl/välutvecklade och väl underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar. Eleven kan undersöka utvecklingslinjer inom kulturmöten, migration, politik och levnadsvillkor och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband mellan olika tidsperioder.
- att kritiskt granska, tolka och värdera källor som grund för att skapa historisk kunskap	2, 5, 6	Eleven kan använda historiskt källmaterial för att dra enkla slutsatser om människors levnadsvillkor, och för då enkla/ utvecklade/välutvecklade resonemang om källornas användbarhet.
- att reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv		
- att använda historiska begrepp för att analysera hur historisk kunskap ordnas, skapas och används		

Uppgift	Enkla samband	Förhållandevis komplexa samband	Komplexa samband
1 ab. Levnadsvillkor i Hituna	☐	☐	
7. Barn och religion i Hituna	☐	☐	
8. Förändringar i levnadsvillkor	☐	☐	☐

Uppgift	enkla och till viss del underbyggda resonemang	Utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang	Välutvecklade och väl underbyggda resonemang
3. Skillnader i levnadsvillkor	☐	☐	☐
4 ab. Levnadsvillkor efter skiftet	☐	☐	☐

Uppgift	Enkla resonemang	Utvecklade resonemang	Välutvecklade resonemang
2. Källor om barndop	☐	☐	
5. Leksaker som källor	☐	☐	
6. Att använda flera källor	☐	☐	☐

Formulär för sammanställning på gruppnivå

Grupp/klass: Datum: Årskurs:

Markera antal elever som uppnått de olika nivåerna.

Uppgift	Ej belägg för nivå E	Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
1 ab. Levnadsvillkor i Hituna				
2. Källor om barndop				
3. Skillnader i levnadsvillkor				
4 ab. Levnadsvillkor efter skiftet				
5. Leksaker som källor				
6. Att använda flera källor				
7. Barn och religion i Hituna				
8. Förändringar i levnadsvillkor				